

A close-up photograph of several hands assembling white puzzle pieces. One hand with red nail polish is visible on the left, holding a piece. Other hands are visible from above and below, also working with the pieces. The background is a soft, out-of-focus light blue.

Eigen regie houdt in dat een klant de vrijheid heeft om zijn eigen keuzes te maken. Klinkt simpel maar is in de praktijk vaak lastig voor iemand met een arbeidsbeperking. Daarom kan de steun van de arbeidsdeskundige erg waardevol zijn. “Je puzzelt als het ware mee, zonder iets op te dringen.”

TEKST | Hans Klip

Eigen regie is een moeilijk vatbaar begrip

MEEPUZZELEN zonder iets op te dringen

Een blinde werkzoekende wilde een beroepsopleiding volgen voor het doen van medisch borstonderzoek met behulp van fysieke aanraking, zoals in Duitsland normaal is. De kosten waren veel hoger dan de gebruikelijke norm. “Gezien haar hele verhaal hebben we ervoor gezorgd dat de opleiding is betaald”, vertellen Frédérique van de Burgt en Dora Jeremiasse. “Zij had alles al uitgezocht en was zelfs bereid te verhuizen. De vrouw heeft nu een mooie

baan en is uit de uitkering.”

Volgens de twee staf-arbeidsdeskundigen van UWV WERKBedrijf in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe is dit een goede illustratie van het belang van eigen regie en ondersteuning daarbij. “Als iemand zelf de regie over re-integratie neemt, komt hij waarschijnlijk sneller in duurzaam werk terecht.” Ronald Berens die als arbeidsdeskundige bij de gemeente Oss werkt, valt hen bij. “Het gaat erom dat een

klant eigenaar van zijn probleem is en dat ook zo voelt. Als een plan echt van hemzelf is, zal hij zijn uiterste best doen om dit te realiseren.”

Basisrecht

Eigen regie is een basisbehoefte en een basisrecht, stelt Margit van Hoeve, bestuurslid van de Coalitie voor Inclusie. “Tegelijkertijd is het begrip moeilijk grijpbaar.” Zij wijst erop dat eigen regie een grondbeginsel is in

het VN-verdrag voor mensen met een beperking. Hierin wordt gesproken over 'respect voor de inherente waardigheid en persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen'.

Het landelijk kennisinstituut Movisie voor sociale vraagstukken heeft het over 'regie over alle domeinen van het eigen leven én alles wat naar eigen inzicht nodig is om een goed leven te leiden'. Movisie onderscheidt vier werkzame elementen van eigen regie: eigenaarschap, kracht, motivatie en contacten. "Het startpunt is dat iemand zelf beslist over zijn eigen leven", zegt senior-adviseur Martha Talma van het team Leren professionaliseren. "Mensen ervaren eigen regie als zij de inrichting van hun leven kunnen baseren op eigen waarden en drijfveren, als zij zeggenschap hebben over wat ze doen en wat er met hen gebeurt, als zij optimaal gebruik kunnen maken van hun eigen kracht en als zij erkenning en steun ondervinden van hun eigen netwerk."

Eigen regie en eigen kracht worden geregeld door elkaar gehaald, merkt Van Hoeve op. "Ten onrechte. Eigen regie gaat over wat je wil, eigen kracht over wat je kan." Professionals in het sociaal domein gebruiken nogal eens de uitdrukking 'mensen in hun kracht zetten'. Dit heeft iets arrogants, vindt Van Hoeve. "De rol van de professional lijkt voorop te staan en niet de kracht van de ander."

Geluk

Margit van Hoeve werkte in het verleden jarenlang als HR-manager bij een bank en had tot voor kort het eigen adviesbureau Bijzondere Banen. Zij is nu onder meer actief in het themanetwerk Eigen regie van de Coalitie voor Inclusie, een netwerk van mensen en organisaties die samenwerken voor een inclusieve samenleving. Van Hoeve heeft naar eigen zeggen een passie voor eigen regie. Dat heeft mede te maken met haar dochter die ernstig lichamelijk beperkt is. "Zij woont zelfstandig, met een zorgteam daaromheen. Mijn dochter vindt dat ze hetzelfde moet kunnen als haar broer en geniet van het leven. Dit stelt mij als moeder wel voor dilemma's. Ik ben het met haar eens, maar het betekent dat ik heel ver ga om haar keuzes mogelijk te maken."

Deze vrijheid om zelf keuzes te maken, is in de ogen van Van Hoeve essentieel. "Het gaat erom dat je zelf kunt bepalen hoe je jouw leven inricht, op alle levensterreinen. Dat draagt erg bij aan jouw geluk. Het grote belang

Dora Jeremiasse

Frédérique van de Burght

Margit van Hoeve

hiervan wordt in de samenleving gelukkig steeds breder erkend."

Voor veel mensen lijkt eigen regie vanzelfsprekend, merkt Van Hoeve op. "Maar als je afhankelijk bent van anderen, is het een ander verhaal. Dan ben je ineens afhankelijk van de erkenning van je eigen regie door de ander. Je ervaart hoe belangrijk het is dat iemand je met respect steunt en in ieder geval geen belemmeringen oplegt. Dat vereist van de ander stuurmanskunst en mensenkennis."

Neutrale positie

De professional vervult volgens Martha Talma de rollen van coach, supporter en bemiddelaar. "Je verkent samen met de klant wat keuzes kunnen zijn en brengt daarvan voor- en nadelen in kaart. Je doet dat vanuit een neutrale positie. Je puzzelt als het ware mee, zonder iets op te dringen."

Dat vraagt om motiverende gespreksvoering, vervolgt Talma. "Luisteren zonder meteen te oordelen en de goede vragen stellen zijn basisvaardigheden. De grootste valkuil is dat de professional allerlei oplossingen aandraagt, maar deze niet aansluiten bij wat de klant zelf wil. Dit leidt tot weerstand."

Talma heeft samen met een collega een e-module gemaakt over een effectieve basishouding van de professional. Hierbij zijn drie zaken essentieel: een mens-tot-mensbenadering, leveren van maatwerk en zien van mogelijkheden. "Mens-tot-mens houdt in dat je echt naast iemand staat en ook jezelf laat zien. Bij maatwerk zoek je samen naar wat echt aansluit bij de ander en ga je soms creatief met regels om, zonder die natuurlijk te overtreden. Mogelijkheden zien betekent altijd hoop hebben, ook als een klant bijvoorbeeld al jaren dakloos is. Deze houding geeft de klant zelf ook hoop en vertrouwen."

Meebewegen

Eigen regie loopt als een rode draad door hun carrières, vertellen Frédérique van de Burght en Dora Jeremiasse, al hebben ze nu als staf arbeidsdeskundigen geen direct contact met klanten meer. Zij werken beiden inmiddels ruim twintig jaar bij UWV en zijn voorgangers. Jeremiasse herkent de opmerking van Talma over naast de klant staan. "Je bent gelijkwaardig. Het mooiste is als de klant 'in control' is en jij kunt meebewegen. Soms moet je wat meer sturen maar altijd vanuit de gedachte: wat past bij deze klant?" Het is elke keer maatwerk,

benadrukt Jeremiasse. "Wat de klant zelf kan doen en waarbij hij ondersteuning nodig heeft, is steeds verschillend."

Van de Burgt is ervan overtuigd dat elke klant de regie van zijn eigen traject kan nemen. "Ook met grote beperkingen. Het is de taak van de professional om deze eigen regie aan te spreken." Het komt voor dat iemand het moeilijk vindt naar zichzelf te kijken en irreële verwachtingen over bijvoorbeeld een opleiding heeft. "Je stimuleert dan zelfregie door tegen de klant te zeggen: laten we uitzoeken wat hiervoor de eisen zijn. Het resultaat is dan vaak een opleiding die in de buurt ligt en wel haalbaar is."

Van de Burgt wijst erop dat UWV WERKbedrijf allerlei instrumenten aanbiedt om eigen regie te stimuleren. "We hebben in 2018 landelijk ruim 9100 trajecten ingekocht. Er is een kleurenpalet aan mogelijkheden. Ook is het volgen van modules mogelijk, bijvoorbeeld om meer zelfvertrouwen te krijgen. Deze modules zijn vooral bedoeld om de eigen kracht te stimuleren van mensen die vrij laag op de participatieladder staan."

Loslaten

Ronald Berens begeleidt in Oss mensen met een intensieve begeleidingsbehoefte, bij wie het vaak de vraag is of loonvormend werk mogelijk is. "Denk aan mensen met schizofrenie of een IQ van rond de 50. Zij zijn naar mijn mening zeer gemotiveerd om hun eigen geld te verdienen. Natuurlijk kan ik inschatten of een bepaalde werksoort en werkomgeving passend zijn bij wat de klant nodig heeft. Maar wat als iemand daarvan op de lange termijn niet gelukkig wordt en uiteindelijk uitvalt? Duwen en trekken heeft een averechts effect." Zijn werk bestaat veel meer uit het stellen van de juiste vragen dan uit adviseren en oordelen, zegt Berens. "Je moet als arbeidsdeskundige durven loslaten en erop vertrouwen dat bij de klant van binnen veel meer gebeurt dan zichtbaar is. Ik kijk open naar alles wat de klant aangeeft en neem hem serieus in zijn wens. 'Wil je astronaut worden? Hoe ga je dat dan aanpakken?' Door maatwerk te leveren en niet te kiezen voor de snelste weg kan een traject weleens langer duren."

Foto: Norbert Waalboer

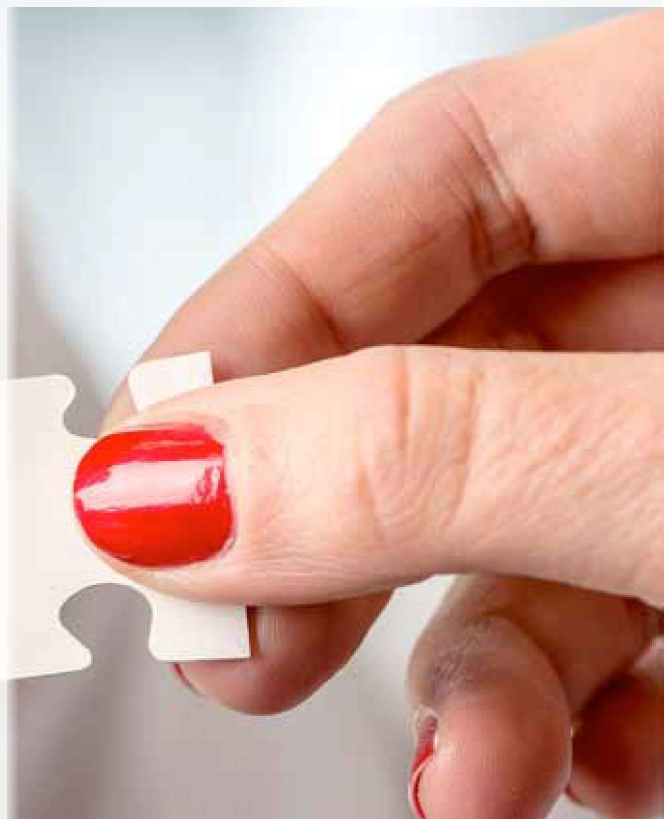

Martha Talma

Foto: Xixizi Photography

Ronald Berens

Maar het levert vaak een duurzame oplossing op. Mijn werkgever geeft me daarvoor gelukkig de ruimte."

Berens let altijd goed op het niveau van de klant.

"Sommige klanten hebben grote behoefte aan een set opties waaruit ze kunnen kiezen. Zij blokkeren wanneer alles open is. Andere klanten weten het gewoon echt niet. Dan kost het veel tijd om te komen tot een oplossing. Meestal lukt dat door eerst allerlei dingen na te gaan die ze niet willen."

Door uit te gaan van de wensen van de klant, gaat Berens soms in tegen eerdere adviezen en conclusies van professionals. "Daarmee neem ik een risico, maar ik doe dit wel met open vizier." Hij geeft het voorbeeld van een kwetsbare vrouw van 27 jaar. Zij was gestopt met productiewerk bij een sociale werkplaats, waarbij ze zich niet betrokken voelde. Ze wilde iets doen met mensen en had al een verkorte bbl-opleiding voor zorg en welzijn gevonden. Er waren voldoende contra-indicaties om dit werk vooral niet te doen, vertelt Berens. "Ik heb open met haar de risico's besproken,

Eigen regie van Werklab leidde tot **500 plaatsingen** in betaalde banen

'WIJ ZIJN DIENSTBAAR AAN WERKZOEKENDEN'

Het Oost-Groningse sociaal werkbedrijf Afeer hanteert een eigen methodiek voor de re-integratie van werkzoekenden: het Werklab. Hierin staat eigen regie centraal. Gina Olthoff, manager dienstverlening, licht toe.

Olthoff spreekt haar verbazing uit over hoe beleidsmakers en professionals nog vaak aankijken tegen mensen die in een uitkering belanden. "Zij gaan over hen beschikken en beslissen. Net alsof het opeens om andere mensen gaat. Voor mij is eigen regie dat je dit juist niet doet. De opdracht van Afeer is om klanten een stap verder te brengen en dit kan alleen samen. Dat is verankerd in onze manier van werken."

Afeer is in 2018 opgericht en werkt in opdracht van de gemeenten Oldambt, Pekela en Westerwolde. Het sociaal werkbedrijf heeft een dubbelrol, vertelt Olthoff. "We zijn verantwoordelijk voor 900 mensen met een SW-indicatie. Daarnaast begeleiden en bemiddelen wij jaarlijks ongeveer 1300 mensen met een bijstandsuitkering richting werk." Voor deze laatste groep heeft Afeer een eigen

methodiek ontwikkeld: het Werklab. "Een unieke en tegelijkertijd simpele aanpak. De eigen regie staat écht centraal in het Werklab. We zijn dienstbaar aan de werkzoekenden." Het resultaat is ernaar, aldus Olthoff. "Vorig jaar hebben we het doel van vijfhonderd plaatsingen in betaalde banen ruimschoots gehaald. Daar ben ik trots op."

Werkzoekenden leggen in het Werklab een door henzelf samengestelde route richting werk af. Daarin zitten allerlei trainingen waarin drie vragen centraal staan: wie ben ik, wat kan ik en wat wil ik? Heeft iemand na drie weken training nog geen uitzicht op een baan, dan start de carroussel. De werkzoekende kan bij verschillende werksoorten een week meedraaien. Het e-portfolio is bedoeld voor de matching met vacatures. Olthoff: "Daarvan hebben we gezegd dat het instrument niet van ons is maar van de werkzoekende. Die bepaalt wat er wel en niet in komt." De nieuwe benadering was aanvankelijk wettelijk voor werkconsulenten. "De invoering kostte tijd en er zijn ook mensen vertrokken. We hebben nu een team van enthousiastelingen die de aanpak

Gina Olthoff

helemaal dragen."

Afeer past de filosofie inmiddels eveneens toe bij mensen in de SW-groep, besluit Gina Olthoff. "Ook zij kunnen meer. We hebben speciaal voor hen het instrument Talent in beeld gemaakt met onder meer gesprekken en oefeningen. Hiermee kunnen mensen ontdekken wat hun kwaliteiten en kansen zijn. Zo zijn enkele mensen die productiewerk in onze fabriek deden, elders als kok aan de slag gegaan. Vet leuk!"

maar zij zei dat ze het werken met hulpbehoevenden zeker aankon. Ik heb haar gesteund in haar keuze. Zij ging op basis van een bijna reguliere loonwaarde werken bij een tevreden werkgever. Het is duidelijk dat de jonge vrouw haar passie heeft gevonden."

Het slotwoord is aan Jeremiasse. Zij heeft nog iets op het hart. "Bij UWV WERKbedrijf komen mensen terecht die al twee jaar ziek zijn. Veel mensen zijn in die eerste twee jaren erg gericht op het medische circuit en dus meer bezig met

hun beperkingen dan mogelijkheden. Hoe mooi zou het zijn als al vanaf het moment dat mensen ziek worden, gestimuleerd wordt dat ze hun eigen regie pakken?

Daarin kunnen we in ons land nog een grote stap zetten!" ←

MEER INFORMATIE:

www.coalitievoorinclusie.nl • www.movisie.nl/eigen-regie • www.oss.nl,
www.afeer.nl • www.samenvoordeklant.nl/arbeidsmarktregios/stedendrie-hoek-en-noordwest-veluwe.